

Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Düşünme Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Determination of Creative Thinking Skill Levels of Pre-School Teacher Candidates and Investigation in Terms of Various Variables

Avniye Hilal GÜREL , hilalgürel35@gmail.com

Kürşat ARSLAN , Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, kursata@gmail.com

Geliş tarihi - Received: 16 Ağustos 2023
Kabul tarihi - Accepted: 2 Ekim 2023
Yayın tarihi - Published: 28 Aralık 2023

Öz.

Okul öncesi eğitimin verimliliği, okul öncesi öğretmenin nitelikli olması ile mümkündür. Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı düşünebilme becerilerine sahip olması ve gelecek nesilleri bu bakış açısıyla yetiştirmesi toplum gelişimi için önem arz etmektedir. Öğretmen adaylarına bu doğrultuda eğitim vermenin, yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmenin ve yaratıcılığa karşı olumlu tutum kazandırmanın, gelecek nesillerin yaratıcılık becerilerini olumlu yönde etkileyeceği gibi, aynı zamanda okul öncesi eğitimin niteliğini arttıracakları düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle çalışmanın amacı, okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği bölümü öğrencisi 1.sınıftan 4. sınıfa kadar olan, toplam 220 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" ve Özgenel ve Çetin (2017) tarafından geliştirilen "Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerinin yüksek olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre adayların yaratıcı düşünme eğilimlerinin genel olarak anlamlı farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan sonuçlar ışığında öğretmen adayların algıları göz önüne alınarak farklı yöntem ve ölçme araçlarının kullanıldığı çalışmalar planlanmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmüş ve bu doğrultuda önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi öğretmenliği, Yaratıcı Düşünme, Yaratıcılık.

Abstract.

Only qualified preschool teachers can ensure the efficacy of preschool instruction. It is important for the development of society that preschool teachers have creative thinking skills and raise future generations with this perspective. It is thought that training pre-service teachers in this direction, developing their creative thinking skills and giving them a positive attitude towards creativity will not only positively affect the creativity skills of future generations, but also increase the quality of preschool education. From this point of view, the aim of this study is to examine the creative thinking tendencies of pre-service preschool teachers in terms of various variables. Relational survey model, one of the quantitative research methods, was used in the study. The study group of the research consists of a total of 220 students from 1st to 4th grades in the Department of Preschool Teaching at Dokuz Eylül University Faculty of Education. The data of the study were collected using the "Personal Information Form" prepared by the researcher and the "Marmara Creative Thinking Dispositions Scale" developed by Özgenel and Çetin (2017). As a result of the research, it was seen that the creative thinking tendencies of pre-service teachers were high. According to the findings obtained, it was concluded that the creative thinking tendencies of the candidates did not create a significant difference in general. In the light of the results obtained, it was thought that planning studies in which different methods and measurement tools were used by considering the perceptions of pre-service teachers would contribute to the field and suggestions were made in this direction.

Keywords: Preschool teaching, Creative Thinking, Creativity.

Extended Abstract

Introduction. The efficiency of preschool education is only possible if the preschool teacher is qualified. Creative thinking skill is one of these qualifications. Creativity is the ability to come up with a new idea or make connections between existing ideas by using thought and imagination. It is important for the development of society that preschool teachers have creative thinking skills and raise future generations with this perspective. In order to strengthen teachers' creative personality traits, it is necessary to provide opportunities and resources in the context of various researches, to offer creative teaching activities, to teach and develop creative thinking techniques, to encourage idea generation, and to appreciate creative ideas and products. In this context, first of all, it is necessary to determine the creative thinking skills of pre-service teachers and to reveal which variables have effects on this skill. From this point of view, the aim of this study is to examine the creative thinking tendencies of pre-service preschool teachers in terms of various variables..

Method. In the study, the relational survey model was used to examine the creativity levels of pre-service preschool teachers in terms of various variables and to describe the existing situation. Relational survey model is "research models that aim to determine the existence and/or degree of change between two or more variables together" (Karasar, 1998, p.81-82). In this study, the correlational survey model was used since it was investigated whether the variables changed together. The study group of the research consisted of a total of 220 pre-service preschool teachers from the 1st to the 4th grades of Dokuz Eylül University Faculty of Education, Department of Preschool Teaching. The data of the study; "Personal Information Form" prepared by the researcher to determine the demographic information of the pre-service teachers and "Marmara Creative Thinking Tendencies Scale" developed by Özgenel and Çetin (2017) to measure the creative thinking tendencies of pre-service teachers were used. All data were collected online through Google forms. Before the data analysis process, the data in the excel file were transferred to the SPSS 25.0 program and organized in accordance with the analysis (data type and values).

Results. As a result of the research, it was seen that the creative thinking tendencies of pre-service teachers were high. According to the findings obtained, it was observed that the creative thinking tendencies of pre-service preschool teachers created a highly significant difference according to their status of taking creativity courses and their grade levels, while it was concluded that it did not create a significant difference according to their gender, their status of receiving pre-school education and the type of high school they graduated from.

Conclusion and Discussion. In the light of the results obtained, it was thought that planning studies using different methods and measurement tools would contribute to the field, taking into account the candidates' own perceptions, and suggestions were made in this direction. In addition to determining the creativity levels of pre-service preschool teachers, different studies should be conducted to support the studies to be carried out to improve these levels and to organize the educational environment and the activities to be implemented.

Giriş

Okul öncesi eğitim, erken çocukluk dönemini kapsayan zaman dilimi içerisinde ele alınır. Çocuğun beyin gelişiminin hızla tamamlandığı ve en hızlı öğrendiği dönem olarak tanımlanmaktadır. Çocuğun beyin gelişiminin yanı sıra kişilik gelişiminin de temelleri bu dönemde atılmaktadır. Çocuğun gelecekteki akademik başarısına, sosyal ve duygusal ilişkilerine dönemin etkisinin fazla olduğu düşünülmektedir. “Bu dönem, kişilik yapısı ve beden sağlığının temellerinin atıldığı, ileriki yaşlarda da bu alanlarda, aynı yönde gelişimin devam etmesinin sağlandığı kritik bir dönemdir.” (Poyraz ve Dere, 2000). Nitelikli bir toplum oluşturma temeli eğitime önem vermekle atılır. Temel eğitimin ana bileşenlerinden biri okul öncesi eğitimidir. Okul öncesi eğitim, çocuğun her alanda gelişiminin desteklediği ve katkıda bulunduğu öğretim kademesidir. Okul öncesi öğretmeni, çocuğun ebeveynlerinden sonra en çok vakit geçirdiği kişi ve yetişkinler arasında onlar için öne çıkan önemli bir rol modelidir. Çocukların kendilerine iyi davranan, güvenen ve güçlü iletişim kuran öğretmene karşı olumlu tutum geliştirmesi olasıdır. Aynı zamanda öğretmeni gözlemleyerek tutum ve davranışlarını taklit etme yoluna gitme ve hatta benimseyebilme eğilimleri yüksektir. Bu bağlamda öğretmenin tutum ve davranışları ile aynı doğrultuda donanımlı olması gerekir.

Yaratıcılık, değişen ve gelişmekte olan günümüz toplumunda ön plana çıkan becerilerden biridir. Beghetto (2007) yaratıcılığın 21. yüzyıl için anahtar bir güç olduğunu söylemiştir. Bireylerin yaratıcı kişilik özelliklerinin değerlendirilmesinde öz değerlendirmeye başvurulabilir. Yaratıcılığı yüksek olan bireyler kendi yaratıcılıklarının farkında olmayabilir. Yaratıcı olan bireyler, merak duygusu gelişmiş, sabırlı, maceracı, soyut düşünebilen, hayal kurmayı seven, araştırmacı, motivasyonu yüksek, estetik kriterlere sahip, bilinmeyene ve yeni fikirlere karşı hoşgörülü, enerjisi yüksek, risk almaktan korkmayan, bağımsız kararlar verebilen, kendine güvenen, sorgulama becerisine ve farklı bakış açılarına sahip kişiler olarak tanımlanabilir. “21. yüzyıl çocuklarını yetiştiren öğretmenlerin üç yeterlilik alanında kendilerini geliştirmeleri ve bu becerilere sahip olmaları beklenmektedir” (Sünbül, 2006).

Bunlar kişisel yeterlilikler, alan yeterliği ve eğitsel yeterliklerdir. Sorumluluk sahibi olma, yaratıcılık, problem çözme becerisi, eleştirel düşünme, iş birliğine dayalı çalışabilme becerisi, değişime açık olma, anlayış ve hoşgörü sahibi olmak kişisel yeterlilikler içerisinde sayılmaktadır. Alan yeterliliği kapsamında ise; mesleki bilgiye sahip olmak yer almaktadır. Son olarak eğitsel yeterlik ise öğretme ile ilgilidir (Kılıç, Kaya, Yıldırım ve Genç, 2004; Sünbül, 2006).

Kişisel yeterlik alanına giren yaratıcılık becerisinin gelişimi, öğretmenin bu beceriyi önemsemesi, değerli görmesi ve bunu nesillere aktarabilme isteği ile mümkündür. Sınıf ortamını ve şartları çocuğun gelişimi açısından doğru kullanan, aynı zamanda bilgi birikimi ve kişiliğiyle onlara rol model olan öğretmenler, okul öncesi eğitimin kalitesini arttıracaktır. “Yaratıcılık, çeşitli kavramlar arasında sıradanlıktan uzak ilişkiler kurarak orijinal ve yeni bir fikir ya da ürün üretip kalıpların dışına çıkabilme, problemlere farklı bakış açılarına dayanarak bakabilme becerisidir.” (Ayden ve İşguzar, 2006). Bu bağlamda değerlendirildiğinde var olanın dışına çıkmaya ve özgün olmaya özen göstermek gerekir. Öğretmenin problemler karşısında alternatif çözüm önerileri sunması ve merak duygusuyla hareket etmesi hem kendinin hem de çocukların olaylara karşı eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşmalarını sağlar.

Gürel, A.H. ve Arslan, K. (2023). Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme beceri düzeylerinin belirlenmesi ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 14(2), 1014-1034.*

DOI. 10.51460/baebd.1344310

Okul öncesi dönemde çocuklara faydalı olabilmek için soyut kavramları somutlaştırmak gerekir, bu da yaratıcı düşüncenin başlıca gereğidir. Erken çocukluk döneminde çocuklar soyut olan durumları somutlaştırmadan anlayamazlar. Öğretmen onların gözünde her şeyi bilen konumdur. Öğretmenin çocuğun sorduğu soruları somutlaştırarak, yaşına uygun açıklamalarda bulunabilmesi için, yaratıcılık becerisine fazlasıyla ihtiyaç duyacağı aşikardır. Bloom'a (1981) göre yaratıcılığın temel atıldığı yıllar okul öncesi eğitim ve ilköğretim yıllarıdır. Bu dönemin getirdiği kriterlere uygun zengin bir uyarıcı ortam sunan ve çocuğun gelişimini destekleyen öğretmenler sayesinde çocuklar kendilerini daha iyi ifade edebilecek ve yaratıcılıkları da aynı yönde gelişecektir. Okul öncesi çağdaki çocukların meraklı oldukları bilinmektedir. Bu yaş grubundaki çocuklar çok soru sorar ve hayata dair her şeyi merak ederler. Sorunlara eleştirel bakış açısıyla yaklaşır sorgulama becerisini kullanmakta uzadırlar. Akıllarına takılan en ufak problemi dahi sormaktan çekinmezler. Bu noktada yetişkinlerin donanımlı olması ve sorulara uygun yanıtlar verebilmesi yaratıcılık becerilerini ön plana çıkarır. Tüm bunlara ek olarak öğrenmenin baskı ortamında gerçekleşmediği bilinmektedir. Öğretmenin otoriter tutum takınması çocuğun yaratıcı düşünme becerisini olumsuz etkileyebilir.

Öğretmen, çocuklar için baskıdan ve eleştiriden uzak, sınıf ortamında farklı düşüncenin tartışılabilirdiği, yanlış yapabileceği hakkının bulunduğu, farklılığın, özgünlüğün ve yeniliğin arandığı, eğlenceli, aynı zamanda çocukların keyifle zaman geçirdikleri, rahatça düşüncelerini dile getirebildikleri bir öğretim-öğrenme ortamı hazırlayabilmelidir. Çeşitli etkinlikler ve projeler sayesinde çocukların yaratıcılık becerileri geliştirilip desteklenebilir. Özellikle bu yaş grubu çocuklar olaylara yaratıcı yaklaşma konusunda uzadırlar. Öğretmenin yaratıcılık konusunda rehber olması gerekir. Çocukları belli kurallara hapsedip sınırlandırmak ve basmakalıp çalışmalara zorlamak hayal gücünü kısıtladığı gibi, yaratıcılık becerilerini köreltir, bakış açılarını sınırlandırır tekdüze hale getirir. En temel örnekle çocuğun yaptığı resimlere "güneş sarı olur, gökyüzü mavi olmalıydı, bence bu bir araba vs" gibi kalıp yargılara takılan ve mutlak doğruyu kabul eden ifadelerde bulunmak çocukları incittiği gibi yaratıcı düşünme sürecini de olumsuz yönde etkileyecektir. Bu bağlamda, öğretmenin söylemlerine dikkat etmesi önemlidir.

Aynı zamanda yaratıcı düşünmenin günlük hayattaki yeri ve ne işine yarayacağı çocuğa hissettirilmelidir. Çocuğu güdülemek ve harekete geçirebilmek açısından bu bakış açısı önemlidir. Çocukları yaratıcı olmaya teşvik etmek, türetme yeteneği, keşif isteğini arttırabilmek ve heveslendirebilmek için eğitimcilerin çaba harcaması gerekir. Yaratıcı düşünceyle meydana gelen yaratıcılık becerisi, öğretmenin duyarlı olarak yetişmesi ve bu konuda hassasiyet göstermesi ile açığa çıkabilir.

"Çocukların yaratıcılık becerilerinin desteklenebilmesi için öğretmenlerin de yaratıcılıklarının geliştirilmesi önem arz etmektedir" (Argun, 2012). "Yaratıcı öğretmenlerin sınıfında eğitim alan çocukların da yaratıcı olacağı kabul edilebilir. İnsan kendisi yaratıcı değilse yaratıcılığı öğretmesi, ortaya koyması ya da desteklemesi de güçtür" (Üstündağ, 2014). Yaratıcılık becerisi olmayan bir öğretmenin çocuklara bu konuda katkısı yetersiz olacaktır. Var olan kalıpların dışına çıkarak orijinal fikirler üretebilen nesiller yetiştirmek isteyen eğitimcilerin, yaratıcılık becerilerinin de aynı doğrultuda geliştirilmesi gerekmektedir. Öğretmen adaylarının bu konuda bilinçlenmesi önemlidir.

21. yüzyılı yaşayan bir bireyde olması beklenen yaratıcı düşünme yeterlilikleri okul öncesi eğitim kademesinden itibaren her eğitim kademesinde pekiştirilerek bireylere kazandırılmalıdır. Daha da önemlisi bu yeterlilikleri kazandıracak öğretmenin de bu yeterliliklerle donanmış olması gerekmektedir. Bu sebeple öğretmen yetiştiren kurumlarda öğretmen adaylarının yetiştirildiği programdaki derslerin üst düzey düşünme yeterliliklerini geliştirebileceği etkinliklerle düzenlenmesi büyük bir önem arz etmektedir (Kaya, 2010).

Öğretmen adaylarına bu doğrultuda eğitim vermenin, yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmenin ve yaratıcılığa karşı olumlu tutum kazandırmanın, gelecek nesillerin yaratıcılık becerilerini olumlu yönde etkileyeceği gibi, okul öncesi eğitim kalitesini ve verimliliğini arttıracakı düşünülmektedir. Bu nedenle çalışmanın amacı; okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık beceri düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık beceri düzeyleri nasıldır?
2. Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık beceri düzeylerinin alt boyutlara göre değişimi nasıldır?
3. Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık beceri düzeyleri demografik değişkenlere (cinsiyetlerine, okul öncesi eğitimi alma durumuna, öğrenim gördüğü sınıfa, mezun oldukları lise türüne, daha önce yaratıcılık dersi alma durumuna) göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?

İlgili Çalışmalar

Aktamış-Can (2007) yaptıkları çalışmaya göre, Dokuz Eylül Üniversitesi İlköğretim Fen Bilgisi Öğretmenliği bölümü son sınıf öğrencilerinden oluşan 69 fen bilgisi öğretmen adayı ile yaratıcılığa olan inançları incelemeye dönük bir çalışma yapmıştır. Bu amaç doğrultusunda eğitim fakültelerinde yer alan eğitimin öğretmen adaylarının yaratıcılık becerilerini geliştirmeye olan inançları incelenmiştir. Araştırma neticesinde öğretmen adaylarının; literatürde bahsedilen yaratıcı birey özelliklerine uygun niteliklere sahip olmasına, okulun yaratıcılığı desteklemede yetersiz kaldığına, zekâ ile yaratıcılık arasında belirli bir ilişki olduğuna ve yaratıcılıkta bilginin önemli bir rolü olduğuna yönelik inançlarının yüksek düzeyde oldukları görülmüştür.

Temizkalp (2010) bir devlet üniversitesi eğitim fakültesi öğrencileriyle yürüttüğü bir çalışmada öğrencilerin yaratıcılık düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Toplam 300 öğrencinin katıldığı çalışmada veriler "Torrance Yaratıcı Düşünce Testi Şekilsel A Formu" ve "Kişisel Bilgi Formu" ile toplanmıştır. Araştırma bulguları üniversite giriş puan türü ve bölüm değişkenlerine göre yaratıcılık düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler ortaya koymuştur.

Toyran (2015) bir devlet üniversitesi okul öncesi öğretmen adaylarıyla yürüttüğü çalışmada "Torrance Yaratıcı Düşünme Testi Sözel A Formu", ardından "California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği" ve "Kişisel Bilgi Formu" kullanmıştır. Adayların eleştirel düşünme eğilimlerinde ebeveyn eğitim durumu ve mezun olunan lise türü değişkenlerinde anlamlı fark bulunamazken yaratıcılık puanları ile eleştirel düşünme değişkenleri arasında düşük düzeyde anlamlı ilişki ortaya konmuştur.

Meral (2019) çalışmasında yaratıcı düşünme eğilimlerini kurumlarda görev yapan okul öncesi öğretmenleri üzerinde incelemiştir. Veriler genel bilgi formu ve “Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği” kullanılarak elde edilmiştir. Sonuçlara bakıldığında öğretmenlerin yaratıcı düşünme eğilimleri ile mevcut değişkenler arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Yılmaz (2019) yaptığı çalışmada, yaratıcılık becerileri ile hoşgörü düzeyleri arasındaki ilişkiye bakmıştır. Okul öncesi öğretmenliği bölümünde okuyan adaylar üzerinde yürütülen çalışmada “Kişisel Bilgi Formu” başta olmak üzere “Yaratıcı Kişilik Özellikleri Ölçeği” ile “Hoşgörü Ölçeği” birlikte kullanılmıştır. Sonuçlara göre iki değişken arasında anlamlı ilişki bulunurken, yaratıcılık ile hoşgörü düzeylerinin cinsiyet ve sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık yaratmadığı, ayrıca yaratıcılık dersi alan adayların hoşgörü düzeylerinin anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Karaçelik (2022) yaptığı çalışmada, yaratıcı düşünme eğilimlerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Okul öncesi öğretmen adaylarıyla yürütülen çalışma çerçevesinde Kişisel Bilgi Formu ile Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucuna bakıldığında adayların yaratıcı düşünme eğilimlerinin yüksek olduğu fakat ilgili değişkenlere göre anlamlı farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı, okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık beceri düzeylerini farklı değişkenler açısından incelemektir. Bu doğrultuda okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık beceri düzeylerinin önemine vurgu yapan ve çeşitli değişkenler açısından farklılaşp farklılaşmadığının incelendiği bir araştırma gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada okul öncesi öğretmenliği bölümünde okuyan adayların yaratıcılık becerileri; adayların cinsiyeti, öğrenim gördüğü sınıf düzeyi, mezun oldukları lise türü, okul öncesi eğitimi alma durumu ve daha önce yaratıcılık dersi alma durumu değişkenlerine göre aynı evren ve örneklem üzerinde incelenmiştir. Ayrıca yaratıcılık beceri düzeylerinin çeşitli değişkenleri yordayıp yordamadığı incelenmiştir.

Sayıtlar

1. Araştırma kapsamında öğretmen adaylarının formları içtenlikle ve gerçekçi doldurdıkları,
2. Araştırma örnekleminin evreni temsil edebildiği,
3. Araştırma bulgularına ulaşmak amacıyla kullanılan çeşitli istatistiksel veri analizinin geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Araştırma;

1. 2022-2023 eğitim-öğretim yılı, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği bölümünde 1. sınıftan 4. Sınıfa kadar öğrenim gören toplam 220 okul öncesi öğretmen adayı

2. “Kişisel Bilgi Formu” ile “Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği” nden elde edilen verilerle sınırlıdır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Çalışmada okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlandığı ve var olan durum olduğu şekilde ortaya konması planlandığından çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, “iki ya da daha çok değişken arasında birlikte değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir” (Karasar, 1998, s.81–82). Bu çalışmada değişkenlerin birlikte değişip değişmediğine bakıldığı için ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2022- 2023 eğitim öğretim Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı 1. sınıftan 4. sınıfa kadar öğrenim görmekte olan toplam 220 okul öncesi öğretmen adayı oluşturmaktadır. Öğretmen adaylarının demografik bilgileri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.
Öğretmen adaylarına ilişkin demografik bilgiler

		<i>f</i>	%
Cinsiyet	Kadın	156	70,9
	Erkek	64	29,1
Sınıf Düzeyi	1.sınıf	44	20,0
	2.sınıf	48	21,8
	3.sınıf	66	30,0
	4.sınıf	62	28,2
Mezun Olunan Lise Türü	Anadolu Lisesi	163	74,0
	Meslek Lisesi	57	26,0
Okul Öncesi Eğitimi Alıp Almama Durumu	Alan	173	78,6
	Almayan	47	21,4
Yaratıcılık Dersi Alıp Almama Durumu	Alan	115	52,3
	Almakta Olan	39	17,7
	Almayan	66	30,0
TOPLAM		220	100,0

Gürel, A.H. ve Arslan, K. (2023). Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme beceri düzeylerinin belirlenmesi ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(2), 1014-1034.

DOI. 10.51460/baebd.1344310

Tablo 1 incelendiğinde çalışmaya katılan öğretmen adaylarının %70.9' unun kadın, %29.1' inin erkek olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının %20'si 1. sınıfta, %21.8'i 2. sınıfta, %30'u 3. sınıfta ve %28,2'si 4. sınıfta öğrenim görmektedir. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının yarısından fazlası Anadolu lisesi mezunu olmakla beraber, %26'sı meslek lisesi mezunudur. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının %78,6'sı geçmişte okul öncesi eğitim almışken %21,4'ü okul öncesi eğitim almamıştır. Öğretmen adaylarının yaratıcılık dersi alıp almama durumuna bakıldığında ise yarısından fazlasının dersi aldığı görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada yedi sorudan oluşan “Kişisel Bilgi Formu” ve 25 sorudan oluşan “Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği” uygulanmış olup form ve ölçek Google formlarda hazırlanmış şekilde çevrimiçi ortamda doldurulmuştur.

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formunda çalışmanın amacı, katılım şartları, çalışmadan çekilme durumu ve çalışma hakkında soruları olan öğrenciler için ulaşabilecekleri telefon ve mail bilgileri olan bir bölümle birlikte öğretmen adaylarının demografik özelliklerini (cinsiyet, sınıf düzeyi, mezun oldukları lise türü, okul öncesi eğitimi alıp almama durumu ve yaratıcılık dersi alıp almama durumu) belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Ayrıca öğrencilerin çalışmaya gönüllü katıldıklarını gösterir bir madde de eklenmiştir. Bu maddeye evet cevabı veren öğrenciler ölçek sorularına ulaşarak anketi tamamlamışlardır.

Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği

“Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği”, Özgenel ve Çetin (2017) tarafından geliştirilen 25 maddeden, öz disiplin (5 madde), yenilik arama (8 madde), cesaret (4 madde), merak (3 madde), şüphe (2 madde) ve esneklik (3 madde) olmak üzere altı alt boyuttan oluşmaktadır (21). Beşli likert tipteki ölçeğin derecelendirilmesi, “1-hiçbir zaman”. “5-her zaman” şeklinde yapılmaktadır. Ölçekte olumsuz ifade bulunmamaktadır. Ölçekten elde edilecek puan minimum 25 iken maksimum 125'tir. Toplam puan cevapların tümü toplanarak elde edilmektedir. Alt boyut cevaplarının toplamı alt boyut toplam puanını vermektedir. Ölçekten alınan puan yüksekliği yaratıcı düşünme eğilimi yüksekliğini göstermektedir.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması aşamasında, öncelikle Dokuz Eylül Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği'nden gerekli resmi etik kurul (Belge No: E-87347630-659-471549) iznini takiben Buca Eğitim Fakültesi dekanlığına başvurulmuş ve alınan yazıyla birlikte öğretmen adaylarından Google form aracılığıyla Kişisel Bilgi Formu'nun ve Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği'nin çevrimiçi yolla doldurmaları istenmiştir. Verilerin online toplanmasının gerekçesi olarak öncelikle kâğıt israfının

önlenmesi amaçlanmıştır, buna ek olarak öğrencilerin akıllı telefonları ile formu daha kolay dolduracakları düşünülmüştür. Araştırmanın başlangıç aşamasından bitiş aşamasına kadar katılımcıların katılımın gönüllüğüne hem formda hem de sözel olarak vurgu yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Veri analizi sürecinden önce Excel dosyasında olan veriler SPSS 25.0 programına aktarılmış ve analize uygun şekilde (veri tipi ve değerleri) düzenlenmiştir. Normal dağılım gösteren veriler yüzde ve frekans ile gösterilmiştir. Parametrik testlerden önce, testler için gerekli varsayımlar kontrol edilmiştir. Buna göre, verilerin normalliği, çarpıklık ve basıklık değerleri -1,5 +1,5 aralığında dikkate alınarak kontrol edilmiş (Karasar, 2005), ayrıca Kolmogorov-Smirnov değerlerine bakılmıştır. Yapılan analizler sonucunda verilerin dağılımının normallik gösterdiği görülmüştür. Ardından iki ayrı kümenin verdiği cevapların analizinde Independent Sample t-test (Bağımsız Örneklem t-test), çoklu grup karşılaştırmalarında ise One-Way ANOVA (tek yönlü varyans analizi) testi kullanılmıştır. ANOVA testi sonucu anlamlı çıkan bulgular için ayrıca farklılık yaratan grupları belirlemek için Tukey HSD Çoklu Karşılaştırma Testi yürütülmüştür. Yapılan yorumlarda anlamlılık düzeyi (p)<0.05 olarak belirlenmiştir.

Bulgular

Bu bölümde çalışmaya katılan öğretmen adaylarının MYDÖ'den aldıkları puanların değişkenlere göre incelenmesi amacıyla yapılan istatistik sonuçları yer almaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgular, araştırma soruları çerçevesinde sunulmuştur.

Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyleri nasıldır?

Öğretmen adaylarının MYDÖ'den aldıkları toplam puan ve tüm alt boyutlardan aldıkları puanların ortalama değerleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2.

Öğretmen adaylarının MYDEÖ'den aldıkları puanlara ilişkin betimsel istatistikler

Alt Boyutlar	N	\bar{x}	SS
Ölçek ortalama	220	106,00	14,76
Öz disiplin	220	21,01	3,32
Yenilik arama	220	34,17	4,80
Cesaret	220	16,94	2,86
Merak	220	12,96	1,82
Şüphe etme	220	8,55	1,31
Esneklik	220	12,85	2,05

Tablo 2 incelendiğinde ölçeğin öz disiplin boyutu için alınabilecek en yüksek puan 25 iken öğretmen adaylarının ortalamasının 21,01 olduğu; yenilik arama boyutu için alınabilecek en yüksek

puan 40 iken öğretmen adaylarının ortalamasının 34,17 olduğu; cesaret alt boyutu için alınabilecek en yüksek puan 20 iken öğretmen adaylarının ortalamasının 16,94 olduğu; merak boyutu için alınabilecek en yüksek puan 15 iken öğretmen adaylarının ortalamasının 12,96 olduğu; şüphe etme boyutu için alınabilecek en yüksek puan 10 iken öğretmen adaylarının ortalamasının 8,55 olduğu; esneklik boyutu için alınabilecek en yüksek puan 15 iken öğretmen adaylarının ortalamasının 12,85 olduğu görülmektedir. Genel olarak öğretmen adaylarının ölçeğin tüm boyutlarından aldıkları puanların yüksek ortalamaya sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyleri demografik değişkenlere göre anlamlı şekilde farklılık göstermekte midir?

Tablo 3.

Öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre MYDEÖ'den aldıkları puanlara ilişkin bağımsız örneklem t testi analizi sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{x}	ss	t	df	p																																																																				
Öz disiplin	Kadın	156	4,26	0,67	-1,983	218	,287																																																																				
	Erkek	64	4,06	0,62				Yenilik arama	Kadın	156	4,34	0,58	-2,729	218	,618	Erkek	64	4,10	0,60	Cesaret	Kadın	156	4,28	0,70	-1,479	218	,671	Erkek	64	4,12	0,73	Merak	Kadın	156	4,35	0,61	-1,219	218	,895	Erkek	64	4,24	0,60	Şüphe etme	Kadın	156	4,36	0,62	-2,955	218	,108	Erkek	64	4,07	0,70	Esneklik	Kadın	156	4,36	0,62	-2,614	218	,019*	Erkek	64	4,09	0,78	Toplam	Kadın	156	4,32	0,58	-2,400	218	,985
Yenilik arama	Kadın	156	4,34	0,58	-2,729	218	,618																																																																				
	Erkek	64	4,10	0,60				Cesaret	Kadın	156	4,28	0,70	-1,479	218	,671	Erkek	64	4,12	0,73	Merak	Kadın	156	4,35	0,61	-1,219	218	,895	Erkek	64	4,24	0,60	Şüphe etme	Kadın	156	4,36	0,62	-2,955	218	,108	Erkek	64	4,07	0,70	Esneklik	Kadın	156	4,36	0,62	-2,614	218	,019*	Erkek	64	4,09	0,78	Toplam	Kadın	156	4,32	0,58	-2,400	218	,985	Erkek	64	4,11	0,58								
Cesaret	Kadın	156	4,28	0,70	-1,479	218	,671																																																																				
	Erkek	64	4,12	0,73				Merak	Kadın	156	4,35	0,61	-1,219	218	,895	Erkek	64	4,24	0,60	Şüphe etme	Kadın	156	4,36	0,62	-2,955	218	,108	Erkek	64	4,07	0,70	Esneklik	Kadın	156	4,36	0,62	-2,614	218	,019*	Erkek	64	4,09	0,78	Toplam	Kadın	156	4,32	0,58	-2,400	218	,985	Erkek	64	4,11	0,58																				
Merak	Kadın	156	4,35	0,61	-1,219	218	,895																																																																				
	Erkek	64	4,24	0,60				Şüphe etme	Kadın	156	4,36	0,62	-2,955	218	,108	Erkek	64	4,07	0,70	Esneklik	Kadın	156	4,36	0,62	-2,614	218	,019*	Erkek	64	4,09	0,78	Toplam	Kadın	156	4,32	0,58	-2,400	218	,985	Erkek	64	4,11	0,58																																
Şüphe etme	Kadın	156	4,36	0,62	-2,955	218	,108																																																																				
	Erkek	64	4,07	0,70				Esneklik	Kadın	156	4,36	0,62	-2,614	218	,019*	Erkek	64	4,09	0,78	Toplam	Kadın	156	4,32	0,58	-2,400	218	,985	Erkek	64	4,11	0,58																																												
Esneklik	Kadın	156	4,36	0,62	-2,614	218	,019*																																																																				
	Erkek	64	4,09	0,78				Toplam	Kadın	156	4,32	0,58	-2,400	218	,985	Erkek	64	4,11	0,58																																																								
Toplam	Kadın	156	4,32	0,58	-2,400	218	,985																																																																				
	Erkek	64	4,11	0,58																																																																							

* $p < .05$

Tablo 3'e göre öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları toplam puanlar cinsiyetlerine bağlı olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. ($t(218) = -2,40, p > 0,05$). Benzer şekilde ölçek alt boyutları açısından cinsiyete bağlı sonuçlar değerlendirildiğinde yine anlamlı sonuçlar bulunamamıştır. Diğer taraftan sadece esneklik alt boyutunda kadın katılımcıların ($M=4,11; SS=0,58$) erkek katılımcılara ($M=4,09; SS=0,78$) göre daha yüksek ortalama elde ettiği ve farkın cinsiyete bağlı istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($t(218) = -2,61, p = 0,19$).

Tablo 4.

Öğretmen adaylarının okul öncesi eğitimi alma durumuna göre MYDEÖ'den aldıkları puanlara ilişkin bağımsız örneklem t testi analizi sonuçları

Alt Boyutlar	Okul Öncesi Eğitimi Alma Durumu	N	\bar{x}	ss	t	df	p																																																																				
Öz disiplin	Evet	173	4,36	0,61	-7,943	218	,019*																																																																				
	Hayır	47	3,60	0,48				Yenilik arama	Evet	173	4,42	0,53	-8,318	218	,695	Hayır	47	3,70	0,49	Cesaret	Evet	173	4,39	0,64	-6,988	218	,977	Hayır	47	3,64	0,66	Merak	Evet	173	4,42	0,55	-5,199	218	,125	Hayır	47	3,93	0,65	Şüphe etme	Evet	173	4,42	0,60	-6,915	218	,989	Hayır	47	3,74	0,57	Esneklik	Evet	173	4,39	0,63	-4,712	218	,072	Hayır	47	3,88	0,71	Toplam	Evet	173	4,40	0,53	-7,878	218	,342
Yenilik arama	Evet	173	4,42	0,53	-8,318	218	,695																																																																				
	Hayır	47	3,70	0,49				Cesaret	Evet	173	4,39	0,64	-6,988	218	,977	Hayır	47	3,64	0,66	Merak	Evet	173	4,42	0,55	-5,199	218	,125	Hayır	47	3,93	0,65	Şüphe etme	Evet	173	4,42	0,60	-6,915	218	,989	Hayır	47	3,74	0,57	Esneklik	Evet	173	4,39	0,63	-4,712	218	,072	Hayır	47	3,88	0,71	Toplam	Evet	173	4,40	0,53	-7,878	218	,342	Hayır	47	3,72	0,45								
Cesaret	Evet	173	4,39	0,64	-6,988	218	,977																																																																				
	Hayır	47	3,64	0,66				Merak	Evet	173	4,42	0,55	-5,199	218	,125	Hayır	47	3,93	0,65	Şüphe etme	Evet	173	4,42	0,60	-6,915	218	,989	Hayır	47	3,74	0,57	Esneklik	Evet	173	4,39	0,63	-4,712	218	,072	Hayır	47	3,88	0,71	Toplam	Evet	173	4,40	0,53	-7,878	218	,342	Hayır	47	3,72	0,45																				
Merak	Evet	173	4,42	0,55	-5,199	218	,125																																																																				
	Hayır	47	3,93	0,65				Şüphe etme	Evet	173	4,42	0,60	-6,915	218	,989	Hayır	47	3,74	0,57	Esneklik	Evet	173	4,39	0,63	-4,712	218	,072	Hayır	47	3,88	0,71	Toplam	Evet	173	4,40	0,53	-7,878	218	,342	Hayır	47	3,72	0,45																																
Şüphe etme	Evet	173	4,42	0,60	-6,915	218	,989																																																																				
	Hayır	47	3,74	0,57				Esneklik	Evet	173	4,39	0,63	-4,712	218	,072	Hayır	47	3,88	0,71	Toplam	Evet	173	4,40	0,53	-7,878	218	,342	Hayır	47	3,72	0,45																																												
Esneklik	Evet	173	4,39	0,63	-4,712	218	,072																																																																				
	Hayır	47	3,88	0,71				Toplam	Evet	173	4,40	0,53	-7,878	218	,342	Hayır	47	3,72	0,45																																																								
Toplam	Evet	173	4,40	0,53	-7,878	218	,342																																																																				
	Hayır	47	3,72	0,45																																																																							

* $p < .05$

Tablo 4'e göre öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları toplam puanlar okul öncesi eğitimi alma durumuna bağlı olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. ($t = -7,878$, $df = 218$, $p = ,342$). Öğretmen adaylarının ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanlara bakılacak olursa öz disiplin ($p = ,019$) alt boyutunda okul öncesi eğitimi alanlar lehine anlamlı farklılık görülürken, merak ($p = ,125$), esneklik ($p = ,072$), yenilik arama ($p = ,695$), cesaret ($p = ,977$) ve şüphe etme ($p = ,989$) alt boyutlarında okul öncesi eğitimi alma durumuna bağlı olarak anlamlı farklılık görülmemiştir. Diğer taraftan esneklik ve merak alt boyutu dışında "okul öncesi eğitim" alan kişilerin ölçek ortalaması ve alt boyutları açısından daha yüksek ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5.

Öğretmen adaylarının sınıf düzeyine göre MYDEÖ'den aldıkları puanlara ilişkin anova sonuçları

	Sınıf Düzeyi	n	X	SS	f	p	post-hoc
Öz disiplin	1.Sınıf	44	4,07	0,65	4,482	,004*	1<4 4>3
	2. Sınıf	48	4,25	0,61			
	3. Sınıf	66	4,03	0,66			
	4. Sınıf	62	4,42	0,66			
	Toplam	220	4,20	0,66			
Yenilik Arama	1.Sınıf	44	4,08	0,65	6,595	,000**	1<4 4>3
	2. Sınıf	48	4,31	0,57			
	3. Sınıf	66	4,13	0,57			
	4. Sınıf	62	4,51	0,51			
	Toplam	220	4,27	0,60			
	1.Sınıf	44	4,04	0,73	4,832	,003*	1<4

Gürel, A.H. ve Arslan, K. (2023). Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme beceri düzeylerinin belirlenmesi ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(2), 1014-1034.

DOI. 10.51460/baebd.1344310

Cesaret	2. Sınıf	48	4,34	0,63			4>3
	3. Sınıf	66	4,07	0,72			
	4. Sınıf	62	4,45	0,68			
	Toplam	220	4,23	0,71			
	1.Sınıf	44	4,11	0,65			
Merak	2. Sınıf	48	4,34	0,60			1<4
	3. Sınıf	66	4,19	0,60	7,128	,000**	4>3
	4. Sınıf	62	4,58	0,47			
	Toplam	220	4,32	0,60			
	1.Sınıf	44	4,09	0,68			
Şüphe Etme	2. Sınıf	48	4,26	0,69			
	3. Sınıf	66	4,24	0,59	3,056	,029*	1<4
	4. Sınıf	62	4,46	0,64			
	Toplam	220	4,27	0,65			
	1.Sınıf	44	3,98	0,82			
Esneklik	2. Sınıf	48	4,35	0,67			1<2
	3. Sınıf	66	4,18	0,60	7,241	,000**	4>1
	4. Sınıf	62	4,55	0,55			3<4
	Toplam	220	4,28	0,68			
	1.Sınıf	44	4,06	0,65			
Toplam puan	2. Sınıf	48	4,31	0,56			
	3. Sınıf	66	4,12	0,54	6,624	,000**	1<4
	4. Sınıf	62	4,49	0,53			4>3
	Toplam	220	4,26	0,59			

** $p<.001$, * $p<.05$

Tablo 5'e göre öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları toplam puanlar sınıf düzeylerine bağlı olarak yüksek düzeyde anlamlı farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. ($F(3,216) = 6,624, p=,000$).

Aynı şekilde öğretmen adaylarının ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanlar; yenilik arama, merak ve esneklik ($p=,000$) sınıf düzeylerine bağlı olarak yüksek derecede anlamlı farklılık gösterirken, özdisiplin ($p=,004$), cesaret ($p=,003$) ve şüphe etme ($p=,0029$) alt boyutları da sınıf düzeylerine bağlı olarak anlamlı derecede farklılık göstermiştir. Ortaya çıkan farklılıkların hangi sınıf düzeyinde olduğunu belirlemek için post-hoc analizi yapılmış ve bulgular post-hoc altında raporlanmıştır.

Post-hoc analizi incelendiğinde 1. sınıf olan öğrencilerin öz disiplin alt düzeyi ortalaması 4. Sınıf olan öğrencilerden az, 4. Sınıf olan öğrencilerin öz disiplin ortalaması ise 3. Sınıf olan öğrencilere göre daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. 1. sınıf olan öğrencilerin yenilik arama alt düzeyi ortalaması 4. Sınıf olan öğrencilerden az, 4. Sınıf olan öğrencilerin yenilik arama alt düzeyi ortalaması ise 3. Sınıf olan öğrencilere göre daha fazladır. 1. sınıf olan öğrencilerin cesaret alt düzeyi ortalaması 4. Sınıf olan öğrencilerden az, 4. Sınıf olan öğrencilerin cesaret alt düzey ortalaması ise 3. Sınıf olan öğrencilere göre daha fazladır. 1. sınıf olan öğrencilerin merak alt düzey ortalaması 4. Sınıf olan öğrencilerden az, 4. Sınıf olan öğrencilerin merak alt düzey ortalaması ise 3. Sınıf olan öğrencilere göre daha fazladır. 1. sınıf

olan öğrencilerin şüphe etme alt düzey ortalaması 4. Sınıf olan öğrencilerden azdır. Esneklik alt düzeyinde ise 1. Sınıf öğrencilerin ortalaması 2. Sınıf öğrencilere göre az, 4. Sınıf öğrencilerinin ise 1. Sınıf öğrencilerden fazla, 3. Sınıf öğrencilerin ise 4. Sınıf öğrencilere göre esneklik alt puan ortalaması azdır. Toplam puanlarda ise 1. Sınıf öğrencilerin ortalaması 4. Sınıf öğrencilerine göre daha az, 4. Sınıf öğrencilerinin ortalaması ise 3. Sınıf öğrencilerine göre daha fazla olduğu görülmüştür.

Tablo 6.
Öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türüne göre MYDEÖ'den aldıkları puanlara ilişkin anova sonuçları

	Mezun Oldukları Lise Türü	n	X	SS	f	p
Öz disiplin	Meslek Lisesi	57	4,16	0,60	,921	,480
	Anadolu Lisesi	163	4,24	0,69		
	Toplam	220	4,20	0,66		
Yenilik Arama	Meslek Lisesi	57	4,18	0,64	1,109	,358
	Anadolu Lisesi	163	4,32	0,59		
	Toplam	220	4,27	0,60		
Cesaret	Meslek Lisesi	57	4,10	0,71	1,474	,189
	Anadolu Lisesi	163	4,30	0,71		
	Toplam	220	4,23	0,71		
Merak	Meslek Lisesi	57	4,14	0,64	2,025	,064
	Anadolu Lisesi	163	4,38	0,59		
	Toplam	220	4,32	0,60		
Şüphe Etme	Meslek Lisesi	57	4,20	0,61	1,307	,255
	Anadolu Lisesi	163	4,32	0,67		
	Toplam	220	4,27	0,65		
Esneklik	Meslek Lisesi	57	4,21	0,78	1,065	,384
	Anadolu Lisesi	163	4,31	0,66		
	Toplam	220	4,28	0,68		
Toplam puan	Meslek Lisesi	57	4,16	0,60	1,120	,352
	Anadolu Lisesi	163	4,31	0,59		
	Toplam	220	4,26	0,59		

Tablo 6'ya göre öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları toplam puanlar mezun oldukları lise türüne bağlı olarak anlamlı farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır. ($F= 1,120$, $p= ,352$). Aynı şekilde öğretmen adaylarının ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanlar da mezun oldukları lise türüne bağlı olarak anlamlı farklılık göstermemektedir.

Tablo 7.

Öğretmen adaylarının yaratıcılık dersi alma durumlarına göre marmara yaratıcı düşünme eğilimleri ölçeğinden aldıkları puanlara ilişkin ANOVA sonuçları

	Yaratıcılık Dersi Alma Durumu	n	X	SS	f	p	post-hoc
Öz disiplin	Almadım (1)	66	3,63	0,47	65,072	,000**	2>1
	Alıyorum (2)	39	4,12	0,48			3>1
	Aldım (3)	115	4,55	0,57			2<3
	Toplam	220	4,20	0,66			
Yenilik Arama	Almadım (1)	66	3,77	0,48	60,462	,000**	2>1
	Alıyorum (2)	39	4,16	0,52			3>1
	Aldım (3)	115	4,59	0,46			3>2
	Toplam	220	4,57	0,60			
Cesaret	Almadım (1)	66	3,70	0,64	37,758	,000**	2>1
	Alıyorum (2)	39	4,23	0,54			3>1
	Aldım (3)	115	4,54	0,62			3>2
	Toplam	220	4,23	0,71			
Merak	Almadım (1)	66	3,89	0,58	46,108	,000**	2>1
	Alıyorum (2)	39	4,14	0,53			3>1
	Aldım (3)	115	4,62	0,45			3>2
	Toplam	220	4,32	0,60			
Şüphe Etme	Almadım (1)	66	3,75	0,56	47,327	,000**	2>1
	Alıyorum (2)	39	4,25	0,57			3>1
	Aldım (3)	115	4,58	0,53			3>2
	Toplam	220	4,27	0,65			
Esneklik	Almadım (1)	66	3,77	0,66	43,044	,000**	2>1
	Alıyorum (2)	39	4,21	0,62			3>1
	Aldım (3)	115	4,60	0,51			3>2
	Toplam	220	4,28	0,68			
Toplam puan	Almadım (1)	66	3,74	0,44	68,003	,000**	2>1
	Alıyorum (2)	39	4,18	0,47			3>1
	Aldım (3)	115	4,58	0,47			2<3
	Toplam	220	4,26	0,59			

** $p < .001$

Tablo 7'ye göre öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları toplam puanlar yaratıcılık dersi alma durumlarına bağlı olarak yüksek düzeyde anlamlı farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. ($F = 68,003$, $p = ,000$). Aynı şekilde öğretmen adaylarının ölçeğin tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar da yaratıcılık dersi alma durumlarına bağlı olarak yüksek düzeyde anlamlı farklılık göstermektedir. ($p = ,000$). Ortaya çıkan farklılıkların hangi sınıf düzeyinde olduğunu belirlemek için post-hoc analizi yapılmış ve bulgular post-hoc altında raporlanmıştır.

Post-hoc analizi incelendiğinde öz disiplin alt düzey ortalaması, yaratıcılık dersi daha önce almış ve alıyor olan öğrencilerin almamış olan öğrencilere göre ortalaması yüksek iken, alıyor olanların daha önce almış olanlara göre öz disiplin ortalaması düşüktür. Yenilik arama, cesaret, merak, şüphe etme ve esneklik alt boyutlarının tamamında yaratıcılık dersini daha önce almış ve güncelde alıyor olan öğrencilerin ortalamaları daha önce yaratıcılık dersi almayan öğrencilere göre daha fazla, dersi alıyor olan öğrencilerin ortalaması ise almayan öğrencilere göre aynı şekilde fazladır. Toplam puanlar incelendiğinde ise yaratıcılık dersi alıyor ve daha önce almış olan öğrencilerin dersi hiç almamış olan öğrencilere göre ortalaması fazlayken, dersi alıyor olan öğrencilerin almış olan öğrencilere göre ortalaması daha düşüktür.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerinin farklı değişkenler açısından incelemek doğrultusunda gerçekleştirilmiş olan çalışmaya 220 okul öncesi öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular incelendiğinde okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerinin oldukça yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde Köse, Çelik Ercoşkun ve Balcı'nın (2016) tarafından yapılan araştırmada sınıf ve okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme becerileri karşılaştırılmış, cinsiyet, öğrenim görülen bölüm, sınıf ve mezun olunan lise türü değişkenlerine göre incelenmiş, elde edilen sonuçlara göre okul öncesi öğretmen adayları lehine anlamlılık yarattığı sonucuna ulaşılmış ve bu durum, okul öncesi öğretmenliği lisans programındaki derslerin daha fazla yaratıcı düşünme becerisini geliştirmeye yönelik olarak hazırlanmış olması ile açıklanmıştır. Ek olarak Çoban (2016) ve Eskidemir Meral ve Tezel Şahin (2019), okul öncesi öğretmenlerinin, Karaçelik (2022) ise okul öncesi öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu bağlamda okul öncesi öğretmenlerinin lisans eğitimlerinden başlayarak bu doğrultuda desteklenmesi, yaratıcı düşünme becerileri açısından yapılan araştırmalarda görüldüğü üzere olumlu bir etki sağlamaktadır. Aynı zamanda MEB 2013 okul öncesi eğitim programı incelenecek olursa programın amacına uygun bir şekilde uygulanabilmesi açısından öğretmenlerin yaratıcı bireyler olması gerektiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda gerçekleştirilmiş olan bu çalışma olmak üzere, yapılmış olan araştırmalardan da elde edilen öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerinin yüksek düzeyde olduğu bulgusuna göre; okul öncesi eğitim programına paralel bir amaç doğrultusunda sonuçlandırılması söylemek mümkündür.

Öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimleri cinsiyetlerine göre incelendiğinde ölçek genelinde cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır. Bu konuda yapılmış olan diğer çalışmalar, bu bulguyu doğrulamaktadır. Fakat genel olarak kadınların yaratıcılık ortalamaları, erkek katılımcıların ortalamalarından daha yüksek çıkmıştır. Aynı zamanda öğretmen adaylarının ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanlarda esneklik boyutunda cinsiyete bağlı olarak anlamlı farklılık görülmüştür. Yine kadın katılımcıların ölçek ortalaması erkeklerden fazladır. Bu bulgu doğrultusunda incelenen literatürde, Köse, Çelik Ercoşkun ve Balcı'nın (2016) öğretmen adayları ile yaptıkları çalışmada kadın katılımcıların lehine anlamlı fark olduğu görülmüştür. Yaratıcılık ve cinsiyet ilişkisi üzerine Baer ve Kaufman (2008) tarafından yürütülen kapsamlı bir çalışmada, kadın ve erkekler

arasında yaratıcılık konusunda farklılık olmamasının pek çok çalışmada yaygın olarak görülen bir sonuç olduğunu ancak bir cinsiyetin diğerinden daha iyi performans ortaya koyduğu çalışmalardan yola çıkarak bir kazanan olacaksa bunun kadınlar olabileceği varsayımı ortaya atılmıştır. Bu varsayım, çalışmada elde edilen bulgulara paralellik göstermektedir.

Öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimleri okul öncesi eğitimi alma durumuna göre incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır. Buna karşılık öğretmen adaylarının ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanlarda öz disiplin boyutunda okul öncesi eğitimi alma durumuna bağlı olarak anlamlı farklılık görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde Çoban (2016) ve Aslan, Aktan ve Kamaraj'ın (1997) çalışmasında paralel olarak aynı sonuca ulaşmıştır. Bu sonuca göre okul öncesi eğitimin bireylerin öz disiplin ve öz düzenleme becerilerine olumlu yönde etki ettiğine, aynı zamanda çocuğun yaratıcılığı üzerinde etki edebilmesi için, öğretmenin yaratıcı düşünebilme becerisine sahip olmasına, sınıf ortamında çocuklara yansıtılmasına ve yaratıcılığı geliştirmek için tercih ettikleri stratejilere bağlı olduğu yorumu yapılabilir. Buna karşılık olarak Çetingöz (2002) çalışmasında, okul öncesi eğitimi almış olan öğretmen adaylarının almamış olanlara kıyasla daha yüksek düzeyde yaratıcı oldukları sonucunu ortaya koymuştur. Yapılmış olan çalışmanın yılı ve şartları ile günümüz arasındaki imkanların ve değişkenlerin farklılaşmasından kaynaklı olarak bu sonucun ortaya çıkmış olabileceği düşünülebilir.

Öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimleri sınıf düzeyine göre incelendiğinde istatistiksel olarak yüksek düzeyde anlamlı farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. 4. sınıf öğrencilerinin yaratıcılık puanlarının diğer sınıflardaki öğrencilere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde öğretmen adaylarının aldıkları puanlar ölçeğin; yenilik arama, merak ve esneklik alt boyutlarından sınıf düzeylerine bağlı olarak yüksek derecede anlamlı farklılık gösterirken, öz disiplin, cesaret ve şüphe etme alt boyutları da sınıf düzeylerine bağlı olarak anlamlı derecede farklılık göstermiştir. Görgen ve Karaçelik (2009) araştırmalarının sonucunda bu sonuca benzer bir şekilde, son sınıf adaylarının yaratıcılık düzeylerinin 1. sınıf öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Bir diğer çalışma olan Çetingöz (2002) ve Zeytun'un (2010) yaptıkları okul öncesi öğretmen adayları ile olan çalışmalarında, 2. sınıf öğrencilerinin yaratıcılık puanlarının diğer sınıflardaki öğrencilere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırma sonucuna göre yenilik arama, merak ve esneklik alt boyutlarında yüksek derecede anlamlı farklılık gözlenirken, öz disiplin, cesaret ve şüphe etme alt boyutlarında da sınıf düzeylerine bağlı olarak anlamlı derecede farklılık çıkması ve bu farklılığın en yüksek 4. sınıf olan adaylarda gözlemlenirken, en düşük 1. sınıf olan adaylarda gözlemlenmesi, öğretmen adaylarının sınıf düzeylerinin değişmesiyle öğrenim gördüğü derslerin alana yönelik farklılaşması ve adayların bu konuda kendilerini geliştirip esnek düşünebilmesiyle beraber merak düzeylerinin artması sonucuna ulaşılabilir.

Diğer bir değişken olan öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimleri mezun oldukları lise türüne göre incelendiğinde anadolu lisesi çıkışlı öğretmenlerin yaratıcılık puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuca nazaran meslek lisesi (çocuk gelişimi) çıkışlı okul öncesi öğretmenlerin yaratıcılıklarının, mesleğe yönelik hazırbulunuşluklarından ve aldıkları eğitimden dolayı,

anadolu liselerinden mezun olan adaylara göre daha yüksek olması beklenirken sonuç tersi yönde çıkmıştır. Yapılan analizlerde toplam puanlar incelendiğinde ise öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türüne göre istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur. Literatür incelendiğinde daha önce yapılan araştırmaların benzer sonuçlar verdiği görülmüştür. Sonuçlardan yola çıkarak liselerde alınan eğitimin türünden ziyade, niteliğinin önemli olduğunu sonucuna ulaşılabilir.

Sayfa | 1031

Son olarak yaratıcılık dersi alma durumu değişkenine bağlı olarak öğretmen adaylarının ölçekten aldıkları toplam puanlar incelendiğinde, yüksek düzeyde anlamlı farklılık görüldüğü ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde öğretmen adaylarının ölçeğin tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar da yaratıcılık dersi alma durumlarına bağlı olarak yüksek düzeyde anlamlı farklılık göstermektedir. Ayrıca yaratıcılık dersi alan adayların, almayan veya almakta olan adaylara göre puan ortalamaları yüksektir. Bu bağlamda 3 veya 4. sınıf olan adayların verdikleri cevaplar yaratıcılık dersi almalarından dolayı farklılaşmıştır. Buna göre lisans öğrenim hayatı sürecinde alınan derslerin öğretmen adayları üzerinde pozitif etkisinin olduğu sonucuna ulaşılabilir. Sonuç olarak, okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerinin yüksek olduğu; yaratıcı düşünme eğilimleri ile sınıf düzeyleri ve yaratıcılık dersi alma durumları arasında anlamlı farklılık görülürken, cinsiyet, okul öncesi eğitimi alma durumu ve mezun olunan lise türü arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür.

Öneriler

Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık beceri düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelendiği bu araştırmanın sonucunda araştırmacılar, öğretmen, yönetici ve uygulayıcılara bazı öneriler sunulabilir.

Bu araştırmada sadece İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi okul öncesi öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeylerini kapsadığından, bütün okul öncesi öğretmeni adaylarına genelleme yapılarak değerlendirilmesi doğru değildir. Bu nedenle farklı illerde farklı üniversitelerin okul öncesi öğretmeni adaylarıyla bu çalışmanın benzerlerinin yapılması alana katkı sağlayacaktır.

Aynı zamanda yöneticilerin yaratıcılık dersi öğretiminde adayların bireysel olarak yaratıcılıklarını geliştirici ortamlar sağlamaya fırsat sunmaları, eğitim materyalleri ve kaynakların temini açısından ortamı zenginleştirmelerinin sağlanması önerilebilir. Ayrıca yaratıcılık dersinin seçmeli ders yerine zorunlu tutulması okul öncesi eğitimin kalitesini artırmaya yönelik olumlu bir gelişme olacaktır.

Buna ek olarak yine okul yöneticilerinin, adayların mezun olup göreve başladıktan sonra yaratıcılık beceri düzeylerinin artması için hizmet içi eğitime önem vermeleri verimliliği arttırmak için önemli bir husustur. Ayrıca öğretmenlerin öğrencilerin gösterdiği yaratıcı etkinlikleri gözlemlerken bireysel ilgi ve yeteneklerini göz önünde bulundurarak değerlendirmeleri daha faydalı olacaktır.

Bu araştırmada okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyinin cinsiyet, sınıf düzeyi, okul öncesi eğitimi alma durumu, mezun olunan lise türü, yaratıcılık dersi alma durumu ile ilişkisi incelenmiştir. Tüm bunlardan farklı olarak adayların yaşı, kardeş sayısı, doğum sırası, mesleki tutumu

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (2), 1014-1034.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (2), 1014-1034.
Araştırma Makalesi / Research Paper

ve beklentileri gibi değişkenlerle de ilişkisinin incelendiği çalışmaların yapılması konu ile ilgili daha fazla ve geniş çaplı bilgi edinme açısından yararlı olacaktır.

Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcılık beceri düzeylerinin belirlenmesinin yanında; bu düzeylerin geliştirilebilmesi için yapılacak olan çalışmaların desteklenmesi, eğitim ortamının ve uygulanacak etkinliklerin düzenlenmesi hususunda da farklı araştırmalara yer verilmelidir.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (2), 1014-1034.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (2), 1014-1034.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Kaynakça

- Aktamış, H., & Can, B. T. (2007). Fen öğretmen adaylarının yaratıcılık inançları. *E-Journal of New World Sciences Academy, 2*(4), 484-499.
- Aslan, E., Aktan, E. & Kamaraj, I. (1997). Anaokulu eğitiminin yaratıcılık ve yaratıcı problem çözme becerisi üzerindeki etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 9*, 37-48.
- Argun, Y. (2012). *Okul öncesi dönemde yaratıcılık ve eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Ayden, C. ve İşgüzar, S. (2016). Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık düzeyleri ve motivasyonları arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 26* (2), 201- 218.
- Aysu, B. (2007). *Okul öncesi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baer, J. & Kaufman, J. C. (2008). Gender differences in creativity. *Journal of Creative Behavior, 42*(2), 75-105.
- Beghetto, R. (2007). Yaratıcılığın sınıf içi tartışmalarda yeri var mı? Öğretmen adaylarının yanıt tercihleri. *Düşünme Becerileri ve Yaratıcılık, 2*, 1-9.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Bloom, B.S. ve L.A.Sosniak. (1981). "Talent Development." *Educational Leadership*, November
- Çetingöz, D. (2002). *Okul öncesi eğitimi öğretmenliği öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişiminin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Çoban, Ç. (2016). *Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcılık düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dumlupınar Üniversitesi, Uşak.
- Dönmez, N. B. (1992). *Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin niteliği*.1.Okul Öncesi Eğitim Semineri, s. 25-27, Ankara
- Erdoğan, Y. M. (2006). Yaratıcılık ile öğretmen davranışları ve akademik başarı arasındaki ilişkiler. *Sosyal Bilimler Dergisi, 5*(17), 95-106.
- Görgeç, İ., & Karaçelik, S. (2013). Okul öncesi öğretmenliği ve fen bilgisi öğretmenliği öğrencilerinin yaratıcı düşünme beceri düzeylerinin karşılaştırmalı incelenmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi, 23*, 129-146.
- Gündüz, H. B. (2003). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Karslı, M.D. (Ed.), (s.319). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Karaçelik, S. (2009). *Okul Öncesi Öğretmenleri ve Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Düşünme Beceri Düzeylerinin İncelenmesi*.
- Karaçelik, S. (2022). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 6*(1), 42-61.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (15. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, H. İ. (2010). *Öğretmen eğitiminde yapılandırmacı öğrenmeye dayalı uygulamaların öğretmen adaylarının problem çözme, eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme eğilimlerine etkileri* (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Kılıç, M., Kaya, A., Yıldırım, N., & Genç, G. (2004). *Eğitimci gözüyle öğretmen ve öğrenci*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, Malatya
- Köse, E., Çelik Ercoşkun, N. & Balcı, A. (2016). Okul öncesi ve sınıf öğretmeni adaylarının yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 40*, 153-170.
- MEB (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. <http://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf>
- Meral, S. E., & Şahin, F. T. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı düşünme eğilimleri. *OPUS International Journal of Society Researches, 13*(19), 311-331.
- Özden, Y. (2009), "Öğrenme ve Öğretme", Pegem A Yayınları, Ankara.
- Özgenel, M. ve Çetin, M. (2017). Marmara yaratıcı düşünme eğilimleri ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 46*, 113-13.
- Poyraz, H. ve Dere, H. (2000). *Okul öncesi eğitimin ilke ve yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gürel, A.H. ve Arslan, K. (2023). Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme beceri düzeylerinin belirlenmesi ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 14*(2), 1014-1034.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2023), 14 (2), 1014-1034.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2023), 14 (2), 1014-1034.
Araştırma Makalesi / Research Paper

- Sungur, N. (1997). *Yaratıcı Düşünce*. (2. Baskı). İstanbul: Evrim Yayıncılık.
- Temizkalp, G. (2010). *Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyleri* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Toyran, G. (2015). *Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme düzeylerinin ve eleştirel düşünme eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Üstündağ, T. (2014). *Yaratıcılığa yolculuk* (6. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Yılmaz, H. & Güven, Y. (2019). Yaratıcılık ve hoşgörü: Okul öncesi öğretmen adayları üzerine bir araştırma. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi, 3(2)*, 258-277.
- Zembat, R., İlçi Küsmüş, G. ve Yılmaz, H. (2018). *Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı düşünme eğilimleri ve sınıf yönetimleri. Değişen dünyada eğitim*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Zeytun, S. (2010). *Okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinin yaratıcılık ve problem çözme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.